

บทที่ 1

บทนำ

การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทางเลือกสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเองตามความต้องการและศักยภาพที่มีอยู่ ดังนั้นการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจึงถือเป็นหน้าที่สำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดให้มีขึ้น โดยกระทรวงมหาดไทย กำหนดให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีการทบทวนและจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานพัฒนาที่จะตอบสนองต่อนโยบายและปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ จะต้องสอดคล้องและสนับสนุนแผนพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และจะต้องบริหารการพัฒนาในมิติของการบูรณาการการพัฒนากับหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ภายในและภายนอกท้องถิ่นอีกด้วย

องค์การบริหารส่วนจังหวัด ถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น สนับสนุนและประสานให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นไปตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จึงต้องมีการดำเนินงานวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เพื่อรองรับภารกิจจากการกระจายอำนาจให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาท้องถิ่นสามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และจะส่งผลต่อความผาสุกของประชาชนและความเจริญของท้องถิ่นและประเทศชาติสืบไป

1.1 ลักษณะของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นแผนที่มีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ หรือภารกิจ เป้าประสงค์หรือวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนาและกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา โดยอาจมีการระบุตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายเข้าไว้ด้วย ทั้งนี้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีความสอดคล้องกับแผนและนโยบายในระดับต่าง ๆ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ นโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด ตลอดจนนโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้นการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นกระบวนการกำหนดทิศทางการพัฒนาในอนาคตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ตั้งอยู่บนข้อมูลพื้นฐานในปัจจุบัน ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์ไว้อย่างรอบด้านและเป็นระบบ ประกอบกับการพิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่น ปัญหาความต้องการและเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

1. เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม
2. เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น
3. เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม โดยการระดมความคิดเห็นและความร่วมมือของทุกภาคส่วน
4. เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรหรือศักยภาพที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.3 ขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

1. รวบรวมข้อมูล ปัญหาความต้องการที่เป็นประเด็นสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น
2. วิเคราะห์ข้อมูลและปัญหาความต้องการ รวมถึงศักยภาพที่มีอยู่เพื่อกำหนดประเด็นหลักในการพัฒนา
3. กำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจหรือภารกิจที่มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์
4. กำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์ในการพัฒนาตามพันธกิจหรือภารกิจ
5. กำหนดตัวชี้วัดทั้งในระดับเป้าประสงค์และระดับกลยุทธ์ โดยอาจกำหนดค่าเป้าหมายไว้ในแต่ละปี
6. กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา และกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา รวมถึงกำหนดโครงการหรือกิจกรรมหลักที่สนองต่อกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา
7. นำเสนอคณะกรรมการในลำดับต่าง ๆ รวมถึงการพิจารณา อนุมัติและประกาศใช้ตามขั้นตอนที่ระเบียบ ฯ ที่กำหนด

1.4 ประโยชน์ของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีทิศทางการพัฒนาที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและตรงประเด็น
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ขั้นตอน สามารถลดปัญหาความซ้ำซ้อนและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในท้องถิ่น
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถบริหารจัดการทรัพยากรหรือศักยภาพที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด
5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มียุทธศาสตร์การพัฒนา ที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี และเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถปฏิบัติตามข้อ ระเบียบ กฎหมาย และแนวทางต่าง ๆ ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ได้อย่างถูกต้องเป็นตามหลักบริการกิจการบ้านเมืองที่ดี

บทที่ 2

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน จังหวัดมหาสารคาม

2.1 สภาพทั่วไป

2.1.1 ด้านกายภาพ จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่บริเวณจุดศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือเรียกว่า “สะดืออีสาน” มีพื้นที่ขนาด 5,291.68 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3.3 ล้านไร่ เป็นอันดับที่ 15 ของภาค ฯ และเป็นอันดับที่ 42 ของประเทศ ห่างจากกรุงเทพฯ ทางรถยนต์ 475 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดบุรีรัมย์

ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ไม่มีภูเขา ส่วนใหญ่มีแต่ทุ่งนาสลับป่าโปร่งและไม่เขตร้อนหรือที่เรียกว่า“ป่าโคก” พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 130 - 230 เมตร ทิศตะวันตกและทิศเหนือจะเป็นที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในเขตอำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเชียงยืนและอำเภอกันทรวิชัย มีพื้นที่ครอบคลุมประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งจังหวัด และค่อย ๆ ลาดเทลงมาทางทิศตะวันออกและทิศใต้

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดมหาสารคาม สามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) พื้นที่ราบเรียบจนถึงค่อนข้างราบเรียบ ส่วนใหญ่อยู่บริเวณที่ราบลุ่มริมน้ำ เช่น ที่ราบลุ่มริมแม่น้ำชี ในบริเวณอำเภอเมือง อำเภอโกสุมพิสัย และทางตอนใต้ของจังหวัดบริเวณแถบชายทุ่งกุลาร้องไห้
- 2) พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบสลับกับลูกคลื่นลอนลาด ส่วนใหญ่พบทางบริเวณตอนเหนือของอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย เป็นแนวยาวไปทางทิศตะวันออก จนถึงเขตอำเภอเมือง
- 3) พื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับกับพื้นที่ลูกคลื่นลอนชัน พบทางตอนเหนือ และ ตะวันตกของจังหวัด บริเวณนี้มีเนื้อที่ประมาณครึ่งหนึ่งของเนื้อที่ทั้งจังหวัด ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดมหาสารคาม เป็นแบบมรสุมเมืองร้อน กล่าวคือ ในช่วงที่มีมรสุมฤดูร้อนจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดียและจะมีลักษณะฝนตกสลับกับอากาศแห้ง มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมไปจนถึงเดือนมิถุนายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคมไปจนถึงเดือนตุลาคมและฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทั้งนี้สภาพอากาศทั่วไปของจังหวัดมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย เท่ากับ 77 % (ที่มา: สถานีอุตุนิยมวิทยาจังหวัดมหาสารคาม)

2.1.2 โครงสร้างพื้นฐานและคมนาคมขนส่ง จังหวัดมหาสารคาม มีระบบขนส่งเพียงอย่างเดียว คือ เส้นทางรถยนต์ โดยใช้เส้นทางจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดสระบุรี – จังหวัดนครราชสีมา – อำเภอบ้านไผ่ - จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีรถโดยสารประจำทางให้บริการมาถึงตัวจังหวัดวันละหลายเที่ยว ยังไม่มีทางรถไฟตัดผ่าน แต่สามารถใช้บริการได้ที่สถานีรถไฟในจังหวัดขอนแก่น แล้วต่อรถยนต์มาจังหวัดมหาสารคาม อีกประมาณ 71 กิโลเมตร และอีกสถานีหนึ่งคือสถานีรถไฟอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น จากนั้นต่อรถยนต์มาจังหวัดมหาสารคาม อีกประมาณ 69 กิโลเมตร

จังหวัดมหาสารคาม ไม่มีสนามบินหรือท่าอากาศยาน แต่สามารถใช้บริการได้ที่ท่าอากาศยานของจังหวัดข้างเคียง เช่น ท่าอากาศยานขอนแก่น ท่าอากาศยานร้อยเอ็ด เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ทำให้จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่ยังไม่มีความพร้อมในด้านการผสมผสานในระบบขนส่งหรือโลจิสติกส์ มีเส้นทางสำหรับใช้ในการติดต่อค้าขายและลำเลียงผลิตผลทางการเกษตรภายในเขตจังหวัด คือ ทางหลวงชนบทหรือทางหลวงท้องถิ่น โดยมีระยะทางยาวรวม 1,502.326 กม. ซึ่งปัจจุบันอยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย ถนนลูกรัง ถนนลาดยาง และถนนคอนกรีต รวมระยะกว่า 1,000 กม. (ที่มา : กองช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม)

ในระบบชลประทานและแหล่งน้ำสาธารณะ จังหวัดมหาสารคาม มีแหล่งน้ำสำหรับใช้ในการเกษตร ประกอบด้วย พื้นที่ชลประทาน 53,132 ไร่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 152 โครงการ มีพื้นที่รับประโยชน์ 2,280 ไร่ หนองน้ำและคลองธรรมชาติ 390 โครงการ พื้นที่รับประโยชน์กว่า 700 ไร่ แหล่งน้ำในไร่นา 1,423 โครงการ ขุดสระ 6,205 โครงการ ฝายทดน้ำในลำน้ำธรรมชาติ 25 โครงการ สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า 82 แห่ง ซึ่งปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด (ที่มา : สนง.จังหวัดมหาสารคาม ข้อมูลจากแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ.2557 – 2560 ฉบับทบทวน)

2.1.3 เขตการปกครอง จังหวัดมหาสารคาม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 133 ตำบล 1,944 หมู่บ้าน 1,974 ชุมชน มีประชากร จำนวน 963,098 คน (ที่มา : ระบบสถิติทางการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย ข้อมูล ณ มีนาคม 2559) มีครัวเรือน 283,568 ครัวเรือน (ที่มา : งานระบบสถิติทางการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย ข้อมูล ณ มีนาคม ปี 2559) มีหน่วยงานในจังหวัด ประกอบด้วย ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และรัฐวิสาหกิจ รวมกว่า 250 หน่วยงาน ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยมี อปท. จำนวน 143 แห่ง มี 3 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 19 แห่ง (เทศบาลเมืองมหาสารคาม 1 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล 123 แห่ง

2.1.4 เศรษฐกิจและการคลัง ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดมหาสารคาม ณ ราคาประจำปี พ.ศ.2557 มีมูลค่าเท่ากับ 59,038 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 55,493 ในปี พ.ศ.2556 เท่ากับ 3,545 ล้านบาท โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP Per Capita) ในปี พ.ศ.2557 เท่ากับ 56,769 บาท เพิ่มขึ้นจาก 53,533 บาท ในปี พ.ศ.2556 เท่ากับ 3,236 บาท (ที่มา : สนง.คลังจังหวัดมหาสารคาม) และมีครัวเรือนยากจนที่ตกเกณฑ์รายได้ตามข้อมูล จปฐ. จำนวน 1,412 ครัวเรือน (ที่มา : สนง.พัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ข้อมูล ณ ปี 2557)

2.1.5 การเกษตรกรรม ในจังหวัดมหาสารคาม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยในปี พ.ศ. 2558 พบว่า จังหวัดมีพื้นที่ทั้งหมด 3.3 ล้านไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตร 2.6 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 78.79 ของพื้นที่จังหวัด แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมกับการเกษตร เนื่องจากเป็นดินทราย ดินเค็มและดินลูกรัง ทั้งนี้เป็นพื้นที่นามากที่สุดเท่ากับ 2,227,721 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 67.45 ของพื้นที่ใช้ประโยชน์

พืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และยูคาลิปตัส โดยในปี 2558 มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี 2,227,721 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง 270,823 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง 115,202 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกอ้อย 165,209 ไร่และเพาะปลูกยูคาลิปตัส 16,908 ไร่ (ที่มา : สนง.เกษตรจังหวัดมหาสารคาม ข้อมูล ณ 29 มกราคม 2559) สัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ในจังหวัด ประกอบด้วย ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ ไก่เนื้อ โคเนื้อ โคนม นอกจากนี้ยังมีสัตว์เศรษฐกิจอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น เป็ด แพะ แกะ ไก่วง นกกระจอกเทศ หมูป่า พันธุ์ปลานิล ไน ตะเพียน ยี่สกเทศ และ พันธุ์กิ้งก่ากรม เป็นต้น (ที่มา : สนง.ปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม)

ครัวเรือนในภาคการเกษตร จำนวน 161,137 ครัวเรือน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 356 กลุ่ม กลุ่มยุวเกษตรกร จำนวน 97 กลุ่ม กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร จำนวน 219 กลุ่ม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1,957 แห่ง และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 6 เครือข่าย (ที่มา : สนง.เกษตรจังหวัดมหาสารคาม)

2.1.6 อุตสาหกรรม จังหวัดมหาสารคาม มีการประกอบการอุตสาหกรรม หลายประเภท/กลุ่ม/สาขา รวม 442 แห่ง โดยมีทั้งที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสภาอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามและที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน อุตสาหกรรมที่มีมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ อุตสาหกรรมโลหะ รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ และอุตสาหกรรมขนส่ง (ที่มา : สนง.อุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม ณ 31 ธันวาคม 2558)

2.1.7 การพาณิชย์ จังหวัดมหาสารคาม มีการจัดตั้ง บริษัท 460 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 1,072 ราย ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล จำนวน 6 ราย สมาคมการค้า จำนวน 37 ราย หอการค้า จำนวน 1 ราย ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินจำนวนมาก โดยสินค้าที่นำเข้ามาจำหน่ายในจังหวัดส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ไม่สามารถผลิตได้ในจังหวัด เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง ปูนซีเมนต์ ไม้แปรรูป อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า บุหรี่ สุรา รถยนต์ เครื่องจักรกล อะไหล่ และอุปกรณ์ ผักและผลไม้บางชนิด สินค้าส่งออก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าการเกษตร คือ ข้าวเปลือก แป้งมันสำปะหลัง และสินค้าหัตถกรรม (OTOP)

2.1.8 แรงงาน จังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีประชากรอยู่ในภาคแรงงาน (อายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป) ซึ่งจากการสำรวจเมื่อปี 2558 มีจำนวน 487,859 คน โดยจำแนกเป็นผู้มีงานทำ จำนวน 485,522 คน คิดเป็นร้อยละ 99.52 ของผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด ขณะที่เป็นผู้ว่างงาน จำนวน 2,337 คน คิดเป็นร้อยละ 0.48 ของผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด จะพบว่าเพศชายมีอัตราส่วนของการมีงานทำ หรืออัตราการจ้างงานสูงกว่าเพศหญิงกล่าวคือเพศชาย ที่เป็นผู้มีงานทำ มีอัตราร้อยละ 52.11 (254,233 คน) ของผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด ขณะที่เพศหญิง มีอัตราร้อยละ 47.41 (231,289 คน) (ที่มา : สนง.แรงงานจังหวัดมหาสารคาม)

2.1.9 การศึกษา เดิมจังหวัดมหาสารคาม ได้ชื่อว่าเป็น เมืองแห่งการศึกษา หรือ “ตักสิลานคร” เนื่องจากเป็นแหล่งรวมของสถาบันการศึกษาในทุกระดับหลากหลายสาขาอาชีพ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา และเป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาเกือบทุกสังกัดกระจายอยู่ในจังหวัด ดังนี้

- สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 633 แห่ง -

สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามจำนวน 20 โรงเรียน และปัจจุบันได้มีการจัดตั้ง อุทยานการเรียนรู้มหาสารคาม ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเพียงแห่งเดียวในจังหวัดที่ให้บริการทางการศึกษาได้อย่างครบครัน ตั้งอยู่ศาลากลางจังหวัดหลังเก่า ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม นอกจากนี้ยังมี สังกัดเทศบาล(เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล) และสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล

- สังกัดการศึกษาเอกชนจังหวัดมหาสารคาม, สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.), ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม, สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาสารคามและมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม, วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม, วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัดมหาสารคาม, วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม, วิทยาลัยการอาชีพวาปีปทุม, วิทยาลัยการอาชีพพยัคฆภูมิพิสัย, สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม, โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี โรงเรียนศาสนาแผนกสามัญศึกษา, และสังกัดสถานศึกษาอื่นๆ เช่น สำนักบริหารการศึกษารัฐบาลท้องถิ่น, วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม เป็นต้น

2.1.10 การศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดนับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม จะมีเฉพาะในกลุ่มเพียงเล็กน้อย ส่วนวัดในพระพุทธศาสนา มีจำนวนทั้งหมด 930 แห่ง ประกอบด้วย วัดมหานิกาย 886 แห่ง วัดธรรมยุติกนิกาย 44 แห่ง เป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 333 แห่ง มีสำนักสงฆ์ 597 แห่ง ที่พักสงฆ์ 315 แห่ง โดยมี พระภิกษุ และสามเณร รวมทั้งสิ้นจำนวน 5,219 รูป (ที่มา : สنج.พุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม)

2.1.11 การท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม นับว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคอีสาน ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถนำไปพัฒนาเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีนอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน ได้แก่

(1) พระธาตุนาดูน ตั้งอยู่ที่อำเภอนาดูน ถือเป็นแหล่งขุดค้นทางประวัติศาสตร์โบราณคดีที่แสดงถึงความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 13 -15 สมัยทวารวดี โดยมีการค้นพบสลูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

(2) พระพุทธกัณฑ์วิชัย สร้างขึ้นในอภิมัยธรรมนายก เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในโอกาส ที่กรุงรัตนโกสินทร์มีอายุครบ 200 ปี โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาพรราช เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีเททองด้วยพระองค์เอง

(3) วัดมหาชัยหรือวัดเหนือ เป็นวัดพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ และเป็นวัดเก่าแก่ในตัวเมือง สร้างขึ้นเมื่อครั้งตั้งเมืองมหาสารคาม โดยท้าวมหาชัย (กวต)เจ้าเมืองคนแรก ภายในวัดประดิษฐานพระพุทธรูปเก่าแก่และเจดีย์บรรจุอัฐิผู้สร้างเมืองมหาสารคาม มีพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเป็นที่รวบรวมข้าวของที่มีคุณค่าทางศิลปะไว้

(4) พระพุทธมิ่งเมือง ประดิษฐานอยู่ที่วัดสุวรรณาวาส ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย เป็นพระพุทธรูปที่สร้างคู่กับพระพุทธรูปยืนมงคล สร้างในสมัยทวารวดี

(5) พระพุทธรูปยืนมงคล ประดิษฐานอยู่ใต้ต้นโพธิ์ที่วัดพุทธมงคล บ้านสระ ตำบลธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย เป็นพระพุทธรูปสมัยทวารวดี สร้างด้วยหินทรายแดง เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองมีประวัติว่าสร้างวันเดียวกับพระพุทธรูปยืนมิ่งเมือง ผู้ชายช่วยกันสร้างพระพุทธรูปมิ่งเมือง ผู้หญิงช่วยกันสร้างพระพุทธรูปยืนมงคล พระพุทธรูปทั้ง 2 องค์นี้ เป็นปางสงรงน้ำ

(6) กุ่สันตรัตน์ ตั้งอยู่ที่ บ้านกุโนนเมือง ตำบลกุ่สันตรัตน์ อำเภอนาดูน มีอาคารศิลาแลงที่มีสภาพค่อนข้างดี 1 หลัง และมีแนวกำแพงศิลาแลงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าล้อมรอบสันนิษฐานว่าเป็นศาสนสถาน ที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สร้างขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษ ที่ 18

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม ได้แก่

(1) พิพิธภัณฑสถานบ้านอีสาน ตั้งอยู่ทางซ้ายมือก่อนถึงองค์พระธาตุนาดูน ภายในสถาบันวิจัยวลัยรุกขเวชมีการนำบ้านเรือนอีสานในท้องถิ่นต่าง ๆ มาปลูกไว้บนสนามหญ้ากว่าสิบหลัง เรือนแต่ละหลังจัดแสดงอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน และรวบรวมเกวียนมากกว่า 20 เล่ม มาจัดแสดงไว้เป็นพิพิธภัณฑสถานด้วย

(2) หมู่บ้านปั้นหม้อ อยู่ที่ตำบลเขวาสันติ อำเภอเมืองมหาสารคาม ชาวบ้านที่นี่ยังคงสืบทอดวิธีการปั้นหม้อแบบโบราณตั้งแต่ยุคบ้านเชียง

(3) หมู่บ้านหัตถกรรมบ้านหนองเขื่อนช้าง ตั้งอยู่ที่ ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง มีทั้งผ้าไหม ผ้าฝ้าย ที่ทอเป็นผืนและตัดเป็นชุดสำเร็จรูป ซึ่งลวดลายที่ทอเป็นลายเก่าแก่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลายช้าง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน

(4) หมู่บ้านหัตถกรรมบ้านแพ่ง ตั้งอยู่ที่ บ้านแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย เป็นแหล่งทอเสื่อเก่าแก่ ลวดลายที่ทอเป็นลายเก่า เช่น ลายพันเลื้อย ลายกระจับ ลายหมี่ ลายหมากฮอส เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่

(1) วนอุทยานโกสัมพี ตั้งอยู่ที่ บ้านหัวขวาง ตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย พื้นที่วนอุทยานโกสุมพิสัย ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำชี มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณ เนื้อที่ประมาณ 150 ไร่ มีต้นไม้หลากหลายชนิด ทำให้ทัศนียภาพร่มรื่น นอกจากนี้ยังมี ผงลิงแสมขนสีทอง อาศัยอยู่บนต้นไม้

(2) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน ตั้งอยู่ที่ ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 350 ไร่ ภายในเป็นป่าพรุน้ำจืดหรือป่าทาม ผสมกับป่าบกทำให้มีความหลากหลายของพืชพันธุ์และสัตว์ป่า เป็นที่อยู่ของ ปูทูลกระหม่อมหรือปูแป้ง เป็นปูน้ำจืดที่มีความสวยงาม รูปร่างคล้ายปูนา มีสีส้มสวยงาม 4 สี คือ ม่วง แสด เหลืองและขาว กระดองมีสีม่วงเปลือกมันๆ ถูกค้นพบเมื่อปี.ศ.2536 ในบริเวณป่าดูนลำพัน เนื่องจากในปีที่ถูกค้นพบเป็นปีที่ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี

ทรงเจริญพระชนมายุครบ 36 พรรษา ชาวจังหวัดมหาสารคามจึงขอพระราชทานชื่อว่า “*ปทุมโลหะหม่อม*” ปัจจุบันถูกจัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ลำดับที่ 14 ของสัตว์ป่าจำพวกไม่มีกระดูกสันหลัง และมีที่เดียวในประเทศไทย โดยสามารถพบเพียงแห่งเดียวที่ป่าดูนลำพันนี้ (ที่มา : วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี)

(3) หาดเจ้าสำราญ อยู่ที่บ้านวังยาว ตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม เป็นหาดทรายที่มีลักษณะส่วนโค้งไปตามลำน้ำชีระยะทางประมาณ 800 เมตร ในฤดูแล้งน้ำในลำน้ำชีจะลดลงสามารถมองเห็นหาดทรายได้สวยงาม

(4) อุทยานวังมัจฉา ตั้งอยู่ที่ บ้านโขงกุดหวาย ตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม มีพื้นที่เป็นเกาะล้อมรอบด้วยน้ำเป็นแหล่งปลาชุกชุมบนเกาะมีสัตว์ป่าหลากหลายชนิดเหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนและดูธรรมชาติ

วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ นอกจากสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จังหวัดมหาสารคาม ยังมีการอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญได้แก่

(1) งานนมัสการพระธาตุนาดูน อำเภอนาดูน เป็นงานประเพณีประจำปี ซึ่งจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 ของทุกปี เพื่อเป็นการนมัสการองค์พระธาตุ ในงานจะมีขบวนแห่ประเพณี 12 เดือน และการแสดงตำนานนครจำปาศรี

(2) งานประเพณีบุญเบิกฟ้าหรืองานกาชาด จัดขึ้นในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ถือเป็นงานประเพณีประจำปีและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งมีแนวความคิดที่ฟื้นฟูเกี่ยวกับการทำนา เพื่อให้คนทั้งหลายได้ตระหนักถึงความสำคัญของชาวนาและการบำรุงดิน รวมถึงจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน

(3) งานประเพณีบุญบั้งไฟ จัดขึ้นในเดือน 6 ของทุกปี ในทุกอำเภอ

(4) งานออนซอนกลองยาว เป็นงานประเพณีที่สำคัญของชาวอำเภอลำปุม ซึ่งทุกหมู่บ้านจะมีคณะกลองยาว โดยมีการผลิตกลองยาวเสียงดี ไว้สำหรับประกวดกลองยาวชิงชนะเลิศระดับประเทศ ซึ่งจะจัดงานหลังวันมาฆบูชาประมาณ 1 เดือน หรือประมาณกลางเดือนมีนาคมของทุกปี

(5) งานประเพณีแข่งเรือยาว ลอยกระทง ล่องเรือไฟ เป็นงานประเพณีชาวพุทธที่ได้ปฏิบัติ สืบทอดกันมากระทั่งปัจจุบัน จะจัดขึ้นในวันออกพรรษา เพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีอันดีงาม สถานที่จัดงานที่ยิ่งใหญ่จะจัดที่บริเวณบึงกุย ตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย

(6) งานบุญพาข้าวลิงหรือบุญเลี้ยงอาหารลิง เป็นงานประจำปีของชาวอำเภอกุสุมพิสัย โดยยึดเอาวันที่ 2 เมษายนของทุกปีเป็นวันจัดงาน เพื่อหารายได้สมทบกองทุนจัดซื้ออาหารไว้เลี้ยงฝูงลิงตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นการแสดงออกในการทำบุญให้ทานแก่สัตว์

2.1.12 การสาธารณสุข จังหวัดมหาสารคาม มีสถานบริการสาธารณสุข 2 ประเภท คือ สถานบริการสาธารณสุขภาครัฐ และสถานบริการสาธารณสุขของเอกชน

สถานบริการสาธารณสุขภาครัฐ ได้แก่

- (1) โรงพยาบาลทั่วไป (472 เตียง) จำนวน 1 แห่ง
- (2) โรงพยาบาลชุมชน (120 เตียง) จำนวน 1 แห่ง (รพ.โกสุมพิสัย)
- (3) โรงพยาบาลชุมชน (90 เตียง) จำนวน 1 แห่ง (รพ.พยัคฆภูมิพิสัย)
- (4) โรงพยาบาลชุมชน (60 เตียง) จำนวน 3 แห่ง (รพ.บรบือ ,รพ.วาปีปทุม , รพ.เชียงยืน)

(5) โรงพยาบาลชุมชน (30 เตียง) จำนวน 5 แห่ง (รพ.กันทรวิชัย , รพ.ยางสีสุราช , รพ.นาคนู รพ.แกดำ , รพ.นาเชือก)

(6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 175 แห่ง

(7) ศูนย์สุขภาพชุมชนแม่ข่าย จำนวน 74 แห่ง

(8) เครือข่าย ศสช. จำนวน 101 แห่ง

(ที่มา : กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม)
สถานบริการสาธารณสุขของเอกชน ได้แก่ โรงพยาบาล (50 เตียง) จำนวน 1 แห่ง , คลินิกเวชกรรม จำนวน 77 แห่ง , คลินิกทันตกรรม จำนวน 14 แห่ง , สถานพยาบาลและการผดุงครรภ์ ชั้น 1 , 2 จำนวน 63 แห่ง , เทคนิคการแพทย์ จำนวน 5 แห่ง , คลินิกแพทย์แผนไทย จำนวน 3 แห่ง ,

นอกจากนี้ ยังมีร้านขายยา ดังนี้

- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน 83 แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะบรรจุเสร็จ จำนวน 43 แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จสำหรับสัตว์ จำนวน 19 แห่ง
- ร้านขายยาแผนโบราณ จำนวน 13 แห่ง
- ร้านจำหน่ายวัตถุออกฤทธิ์ประเภท 3 หรือ 4

2.1.13 การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ จังหวัดมหาสารคาม นับว่าได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติอยู่หลายด้านและเป็นประจำทุกปี เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย และวาตภัย โดยสถิติในปี 2554 ประสบปัญหาด้านภัยแล้ง จำนวน 167,495 ครัวเรือน ประสบปัญหาด้านอุทกภัย จำนวน 3,143 ครัวเรือน ประสบปัญหาด้านวาตภัย จำนวน 1,664 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังได้รับความเดือดร้อนจากภัยอื่น ๆ เช่น ภัยจากฟ้าผ่า ภัยจากศัตรูพืช เป็นต้น

2.1.14 อาชญากรรม ประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม นับว่าได้รับการดูแลให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันพบว่าบางพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น บริเวณใกล้มหาวิทยาลัย โดยมีอัตราการขยายตัวของชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรมได้ง่าย เนื่องจากมี หอพัก ห้องเช่า ร้านค้า ร้านเกมส์ ร้านอินเทอร์เน็ต เป็นจำนวนมาก และนอกจากนี้พบว่า มีการจับกุมคดียาเสพติดเกิดขึ้นในบางพื้นที่

2.1.15 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรดิน สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. กลุ่มดินไร่ มีพื้นที่ครอบคลุมทางทิศตะวันตกของจังหวัด อยู่ในบางส่วนของอำเภอวาปี ปทุมและอำเภอแกดำ กลุ่มดินไร่ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณทิศตะวันตกของจังหวัดบริเวณอำเภอโกสุมพิสัย อำเภอบรบือ และอำเภอนาเชือก

2. กลุ่มดินนา มีพื้นที่ครอบคลุมทางทิศเหนือและทิศใต้ของจังหวัด แยกออกเป็นกลุ่มย่อยตามคุณสมบัติของดินได้ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มดินนาทั่วไป ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเชียงยืน อำเภอวาปีปทุม อำเภอนาคนู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย และบางส่วนของอำเภอเมือง และ 2) กลุ่มดินนาดี อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำชี

ทางทิศเหนือของจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอโกสุมพิสัยและอำเภอกันทรวิชัย และบางส่วนอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด

3. กลุ่มดินคละ ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณตอนกลางของจังหวัด แบ่งเป็น กลุ่มดินไร้ทั่วไปคละกับดินนาทั่วไป ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอเมือง อำเภอบรบือ อำเภอนาเชือก อำเภอนาคู และอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย และกลุ่มดินไร้ทรายคละกับดินไร้ทั่วไป อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอแกลง และอำเภอวาปีปทุม

ปัญหาดินเค็ม พบว่ามีกระจายทั่วไปทางตอนกลางและตอนล่างของจังหวัด จำแนกตามระดับความเค็ม ดังนี้

1) ดินเค็มน้อย เป็นบริเวณที่พบคราบเกลือปริมาณน้อยกว่า 1% ของพื้นที่ มีอยู่ประมาณ 1 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 32 ของพื้นที่นาในจังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อำเภอเขียงยืน อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอบรบือ อำเภอนาเชือก อำเภอวาปีปทุมและอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย ทั้งนี้พื้นที่ดินเค็มน้อยหากมีการใช้ประโยชน์ดินอย่างไม่เหมาะสม เกลือจากน้ำใต้ดินมีโอกาสที่จะแพร่กระจายทำให้ดินแปรสภาพไปเป็นดินเค็มปานกลาง หรือ เป็นดินเค็มมาก

2) ดินเค็มปานกลาง คือพื้นที่บริเวณที่พบคราบเกลือกระจัดกระจายตามผิวดินมีปริมาณ 1 – 10 % ของพื้นที่ มีปริมาณรองลงมาครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 1.7 แสนไร่ คิดเป็นร้อยละ 5 ของพื้นที่ จังหวัดอยู่ในที่ราบในเขตอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย

3) ดินเค็มมาก คือ บริเวณที่พบคราบเกลือตามผิวดินกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปมีปริมาณมากกว่า 10 % ของพื้นที่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 1.7 แสนไร่ คิดเป็นร้อยละ 5 ของพื้นที่จังหวัดอยู่ในบริเวณอำเภอวาปีปทุม

ทรัพยากรป่าไม้ สภาพป่าไม้ของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรัง อยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด บริเวณอำเภอกุดรัง อำเภอบรบือ อำเภอนาเชือก อำเภอนาคู และอำเภอวาปีปทุม มีป่าสงวนแห่งชาติ 10 แห่ง วนอุทยาน 2 แห่ง คือ วนอุทยานโกสัมพี และวนอุทยานชีหลง มีสวนรุกชาติ 2 แห่ง คือ สวนรุกชาติพุทธมณฑล และ สวนรุกชาติท่าสองคอน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 1 แห่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน และเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้น้อย จึงทำให้ระบบนิเวศไม่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นอุปสรรคไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้ซึ่งในระยะที่ผ่านมาพบว่าการลักลอบตัดไม้อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะไม้พยุง ไม้เต็งไม้รัง หรือไม้ใช้สอยเพื่อการก่อสร้างบ้านซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง

ทรัพยากรสัตว์ป่า จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ที่มีความสำคัญของการอนุรักษ์สัตว์ป่า ดังนี้

1. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน พบว่ามีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 8 ชนิด นกมากกว่า 81 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (ครึ่งน้ำครึ่งบก) 6 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 10 ชนิด ฝี่เลื้อยกลางวัน 33 ชนิด ปลาน้ำจืด 23 ชนิดและปูทูลกระหม่อม ซึ่งมีแห่งเดียวในโลกพบ 32,833 ตัว ซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา

2. วนอุทยานโกสัมพี โดยมีสิงป่าจำนวนมากถึง 540 ตัว แบ่งออกเป็น 2 ผุ้ ทั้งนี้ยังไม่พบว่ามีปัญหาหรือภัยคุกคามผลกระทบต่อสัตว์ป่า แต่พบปัญหาฝูงลิงเข้าไปหาอาหารในชุมชน บ้านเรือน สร้างความเดือดร้อนแก่ชาวบ้าน เนื่องจากเขตวนอุทยานอยู่ติดกับชุมชน ทางอำเภอโกสุมพิสัยและวนอุทยาน จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการจัดงานประเพณีบุญพาวัวลิงเพื่อหารายได้เข้ากองทุนอาหารสำหรับลิงเหล่านั้น

ทรัพยากรน้ำ สภาพทั่วไปของกลุ่มน้ำในจังหวัด มีพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำชี , มูล โดยมีแม่น้ำชีไหลผ่านตัวจังหวัด ความยาวรวมประมาณ 110 กม. และมีพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำหรือลำน้ำสาขาจำนวนมาก เช่น ลำน้ำชี ส่วนที่ 3 และ 4 ลำน้ำพองตอนล่าง ลำห้วยสายบาตร ลำพาวตอนล่าง ลำพังชู ลำพลับพลา ลำเตา ลำเสียวใหญ่ และลำน้ำมูลในบางส่วน โดยมีพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำประมาณ 3,412,081 ไร่ จาก 14,797,551 ไร่ คิดเป็น 23 % ของพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมด

การจัดการคุณภาพน้ำ จังหวัดมหาสารคาม ได้มีการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำโดย สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ซึ่งผลการตรวจวิเคราะห์สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำในปี 2533 พบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์คุณภาพผิวดินระดับที่ 3 ซึ่งแม่น้ำชีถูกกำหนดให้เป็นแหล่งน้ำผิวดินระดับ 4 โดยมีสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำบริเวณแม่น้ำชีได้แก่ สถานีวัดวารินทราวาส ตำบลท่าตุม อำเภอเมืองมหาสารคาม , สถานีสะพานบ้านดินดำ ตำบลเก็ง อำเภอเมืองมหาสารคาม และสถานีสะพานบ้านคุ้มใต้ ตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย

การจัดการน้ำเสีย ส่วนใหญ่พบว่า มีแหล่งกำเนิดมาจากอาคารบ้านเรือน โรงเรียน โรงพยาบาล คลินิกเอกชน ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงแรม สถานีบริการน้ำมัน ตลาดสด โรงฆ่าสัตว์ เป็นต้น ปัจจุบัน มีเทศบาลเพียง 2 แห่ง ที่มีระบบบำบัดน้ำเสีย คือ เทศบาลตำบลหัวขวาง และเทศบาลเมืองมหาสารคาม อย่างไรก็ตามระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองมหาสารคาม สามารถรองรับน้ำเสียจากชุมชนได้เพียง 47.2 ตารางิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 23.10 ของพื้นที่เทศบาล (ที่มา : สนง.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดมหาสารคาม)

การจัดการขยะมูลฝอย จังหวัดมหาสารคาม มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นวันละ 960 ตัน ในเขตเทศบาล เกิดขึ้นรวมวันละ 224 ตัน ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 124 แห่ง เกิดขึ้นรวมวันละ 736 ตัน โดยข้อมูลเมื่อ ปี 2556 จังหวัดมีการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ 178 ตันต่อวันคิดเป็นร้อยละ 18.6 ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการให้บริการเก็บขยะไปกำจัดเพียง 60 แห่ง ไม่มีการให้บริการ 82 แห่ง ทำให้จังหวัดมหาสารคาม มีปริมาณขยะมูลฝอยสะสมประมาณ 66,562 ตัน และมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างประมาณ 630 ตันต่อวัน (ที่มา : สนง.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดมหาสารคาม)

สรุปปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

- 1) ปัญหาการคัดแยกขยะไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ครบวงจร
- 2) ปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน ส่วนใหญ่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
- 3) ปัญหาการขาดแคลนที่ดินสำหรับทิ้งขยะหรือบริหารจัดการขยะ
- 4) การจัดการขยะยังไม่มี การดำเนินการที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
- 5) หน่วยงาน องค์กร และประชาชน ยังไม่ตระหนักถึงผลเสียที่เกิดขึ้นเท่าที่ควร

2.2 ข้อมูลศักยภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

องค์การบริหารส่วนจังหวัด ถือเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีการปรับปรุงแก้ไขและวิวัฒนาการมาตามลำดับ โดยมีสภาจังหวัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2476 ตามความในพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแนะนำแก่

คณะกรรมการจังหวัด ต่อมาในปี พ.ศ.2481 ได้มีการตราพระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ.2481 ขึ้นโดยมีความประสงค์ที่จะแยกกฎหมายที่เกี่ยวกับสภาจังหวัดไว้โดยเฉพาะในสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ สภาจังหวัดยังคงทำหน้าที่เป็นสภาที่ปรึกษาของคณะกรรมการจังหวัดเท่านั้น จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2495 ซึ่งกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาและรับผิดชอบบริหารราชการในส่วนจังหวัดของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ โดยตรง แต่เนื่องจากการดำเนินงานของสภาจังหวัดในฐานะที่ปรึกษาไม่สู้จะได้ผลตามความมุ่งหมายเท่าใดนัก จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะปรับปรุงบทบาทของสภาจังหวัด ให้มีประสิทธิภาพพอโดยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการปกครองตนเองยิ่งขึ้น และในปี พ.ศ.2498 อันมีผลให้เกิด“องค์การบริหารส่วนจังหวัด” ขึ้นตามภูมิภาค ต่อมาได้มีการประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2515 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีฐานะเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปหนึ่งเมื่อสภาจังหวัดแปรสภาพมาเป็นสภาการปกครองท้องถิ่น ทำให้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก

2.2.1 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาดสารคาม

2.2.1.1 อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540

1. ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย
2. จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
3. สนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
4. ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่น
5. แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น
6. อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 เฉพาะภายในเขตสภาตำบล
7. คຸ້ມຄອງ ດູແລ ແລະ ບຳຮຸ່ງຮັກສາ ທຳຮຸກຮ້າຍ ທຳຮຸກຮ້າຍ ທຳຮຸກຮ້າຍ ທຳຮຸກຮ້າຍ (7 ທຳຮຸກຮ້າຍ) 29 ບຳຮຸ່ງຮັກສາ ສິລະປະ ຈາຣິດ ປະເພນີ ກູມິ ປຸຣະທຳ ທ້ອງຖີ່ ແລະ ວັດທນຮຸກຮ້າຍ ທ້ອງຖີ່
8. จัดทำกิจการใดๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
9. จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาค อาจมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

2.2.1.2 อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

2. การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

3. การประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

4. การแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

5. การคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. การจัดการศึกษา

7. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน

8. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

9. การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

10. การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม

11. การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม

12. การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ

13. การจัดการและดูแลสถานที่ขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ

14. การส่งเสริมการท่องเที่ยว

15. การพาณิชย์การส่งเสริมการลงทุนและการทำกิจการไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคลอื่นหรือจากสหการ

16. การสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

17. การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง

18. การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

19. การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

20. การจัดให้มีพิพิธภัณฑสถานและหอจดหมายเหตุ

21. การขนส่งมวลชนและการวิศวกรรมจราจร

22. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

23. การจัดให้มีระบบรักษาความสงบเรียบร้อยในจังหวัด

24. จัดทำกิจการใดอันเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ที่อยู่ในเขตและกิจการนั้นเป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

25. สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่นอื่น

26. การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

27. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

28. จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

29. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

2.2.2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่บนถนนถีนานนท์ สายมหาสารคาม – กาฬสินธุ์ ติดกับสวนสาธารณะหนองข่า ถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเขตจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีบุคลากรจำนวนมาก ประกอบด้วยข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวนกว่า 600 คน (รวมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด) ลูกจ้างจำนวนกว่า 300 คน และพนักงานจ้างอีกจำนวนมาก รวมทั้งสิ้นประมาณ 1,000 คน โดยมีรูปแบบการทำงานที่ประกอบด้วย **ฝ่ายบริหาร และ ฝ่ายนิติบัญญัติ** (ที่มา : สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม)

ฝ่ายบริหาร มีผู้บริหารท้องถิ่นหรือนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตจังหวัดมหาสารคาม โดยมีวาระดำรงตำแหน่งสี่ปี และปัจจุบันมีผู้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม คือ **นายกองโท ดร.คมคาย อุดรพิมพ์**

ตราสัญลักษณ์ประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จะคล้ายกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมหาสารคาม แต่แตกต่างกันที่มีรูปพระครุฑพ่าห์และป้ายชื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามอยู่บนตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

2.2.3 ส่วนราชการในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้

2.2.3.1 สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 3 ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
- 2) ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 3) ฝ่ายกิจการขนส่ง

2.2.3.2. กองการเจ้าหน้าที่ แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 3 ฝ่าย มีหน้าที่ รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 2) ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร
- 3) ฝ่ายนิติกรและส่งเสริมคุณธรรม

2.2.3.3. กองกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 3 ฝ่าย มีหน้าที่ รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายการประชุม

ดังนี้

2) ฝ่ายกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

3) ฝ่ายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2.3.4. กองแผนและงบประมาณ แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 3 ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ

1) ฝ่ายนโยบายและแผน

2) ฝ่ายงบประมาณและโครงการ

3) ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล

2.2.3.5. กองคลัง แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 4 ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1) ฝ่ายการเงิน

2) ฝ่ายบัญชี

3) ฝ่ายเร่งรัดและจัดเก็บรายได้

4) ฝ่ายพัสดุ

2.2.3.6. กองช่าง แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 4 ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1) ฝ่ายก่อสร้างและซ่อมบำรุง

2) ฝ่ายเครื่องจักรกล

3) ฝ่ายผังเมืองและวิชาการ

4) ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2.2.3.7. กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 5 ฝ่าย มีหน้าที่
รับผิดชอบ ดังนี้

1) ฝ่ายบริหารการศึกษา

2) ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3) ฝ่ายการเงินและบัญชี

4) หน่วยศึกษานิเทศก์

5) สถานศึกษา (20 โรงเรียน)

ดังนี้

2.2.3.8. กองส่งเสริมคุณภาพชีวิต แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 2 ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ

1) ฝ่ายพัฒนาสังคม

2) ฝ่ายสถานสงเคราะห์

2.2.3.9. หน่วยตรวจสอบภายใน

ฝ่ายนิติบัญญัติ มีสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 30 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตจังหวัด จำนวน 30 เขตเลือกตั้ง และมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี ทำหน้าที่ในการออกกฎหมายหรือเรียกว่า การตราข้อบัญญัติ ที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เช่น ข้อบัญญัติ เรื่อง งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ การติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารหรือการดำเนินงานตามนโยบายของ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้แถลงต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดก่อนเข้ารับตำแหน่ง มีหัวหน้าฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากการคัดเลือกกันเองของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ทำหน้าที่ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยปัจจุบันมีผู้ดำรงตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม คือ **นายบรรเลง อุ่นพิกุล** (ที่มา : กองกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ข้อมูล ณ เมษายน 2558)

2.3 จุดยืนทางยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

องค์การบริหารส่วนจังหวัด นอกจากจะมีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับภาพรวมของจังหวัดตามกฎหมายที่จัดตั้ง ยังต้องมีหน้าที่ในการประสานการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับท้องถิ่น สร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ กลุ่ม องค์กรในเขตจังหวัด ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ดังนั้น การวิเคราะห์จุดยืนทางยุทธศาสตร์ ของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จึงได้พิจารณาบทบาท อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ประกอบด้วย

- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542
- แนวทางและหลักเกณฑ์ในการจัดระบบบริการสาธารณะ ตามประกาศที่คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- บริบทการเปลี่ยนแปลง และข้อมูลขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ศักยภาพและประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น จึงได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นในช่วงสี่ปี พ.ศ.2560 – 2563 ไว้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา ศาสนา กีฬาและวัฒนธรรม 2) ด้านคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม 3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จึงกำหนดจุดยืนทางยุทธศาสตร์ คือ **ประชาชนมีความรอบรู้และความสุขอย่างรอบด้าน ท้องถิ่นพัฒนาอย่างเข้มแข็งสู่ความยั่งยืน**

บทที่ 3

แผนยุทธศาสตร์

3.1 กรอบแนวคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา

3.1.1 การพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานของจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผล ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ภายใต้เงื่อนไข.....

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย การมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

3.1.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1. การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2. การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3. การสร้างความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5. การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3.1.3 ยุทธศาสตร์ประเทศ

วิสัยทัศน์ : “ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขัน คนไทยอยู่ดีกินดี มีความเสมอภาค และเป็นธรรม”

ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อหลุดพ้นจากประเทศรายได้ปานกลาง
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2. การลดความเหลื่อมล้ำ
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3. การเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4. การสร้างความสมดุลและปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐ

3.1.4 นโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี 11 ด้าน

- 1) การปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์
- 2) การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ
- 3) การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ
- 4) การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
- 5) การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุข และสุขภาพของประชาชน
- 6) การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ
- 7) การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน
- 8) การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม
- 9) การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- 10) การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ
- 11) การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

3.1.5 ยุทธศาสตร์หลักที่คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) 9 ด้าน

1. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน
3. ยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งภาคการเกษตร ความมั่นคงของอาหาร และพลังงาน

4. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
5. ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
6. ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
7. ยุทธศาสตร์ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจให้เกิดประโยชน์กับประชาชน ในการให้บริการอย่างแท้จริง
8. ยุทธศาสตร์ในเรื่องการปรับปรุงระบบโทรคมนาคม เทคโนโลยีของชาติให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในอนาคตให้ทัดเทียมอาเซียน และประชาคมโลก
9. ยุทธศาสตร์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชันอย่างยั่งยืน

3.1.6 ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี
11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่างๆ หรือกิเลส มีความละเอียด เกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา
12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

3.1.7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดตามแผนพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม (พ.ศ.2557 – 2560) ฉบับทบทวน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1. ปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตรให้เอื้อต่อการผลิตสินค้าเกษตร และอาหารคุณภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2. ส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และวัฒนธรรม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3. ส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษาศึกษาเพื่อยกระดับการเป็นศูนย์กลาง บริการทางการศึกษาและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4. พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สู้สังคมเอื้ออาทรและสมานฉันท์

3.1.8 นโยบายการใช้ผังเมืองรวมในการพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม

ในการวางผังเมืองรวมเมืองมหาสารคาม มีนโยบายและมาตรการเพื่อจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับและสอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและโครงข่ายบริการสาธารณะ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ให้ชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางการบริหาร การปกครอง การศึกษา และการคมนาคมขนส่งของจังหวัดมหาสารคาม
2. ส่งเสริมการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัย และพาณิชย์กรรม ให้สอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนและระบบเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น
3. พัฒนาการบริการทางสังคม การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการให้เพียงพอและได้มาตรฐาน
4. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1.9 นโยบายนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม (นายกองโท ดร.คมคาย อุดรพิมพ์)

1. นโยบายด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

- 1.1 พัฒนาและส่งเสริมประสิทธิภาพทางการศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐาน
- 1.2 ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในหลักศีลธรรมทางศาสนา พัฒนาเยาวชนเป็นต้นแบบ
- 1.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษา โดยจัดให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น อุทยานการเรียนรู้มหาสารคาม (MK Park) ห้องฟ้าจำลอง ห้องเรียนอัจฉริยะและเติมเต็มสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีสมัยใหม่แก่โรงเรียน
- 1.4 อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง บุญเบิกฟ้า ตลอดจนประเพณีท้องถิ่นอื่นๆ เป็นต้น
- 1.5 จัดสรรและสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาให้กับสถานศึกษาเพื่อให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนสื่อการเรียนรู้ รวมทั้งครุภัณฑ์ทางการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะและศักยภาพทางการศึกษา
- 1.6 จัดสรร ส่งเสริม และสนับสนุนเผยแพร่ความรู้ต่างๆ และข้อมูลข่าวสารในท้องถิ่น ทั้งกิจกรรมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาคมท้องถิ่น ให้ประชาชนมีโอกาสรู้ได้ทั่วถึงในทุกรูปแบบ

2. นโยบายด้านเศรษฐกิจ

- 2.1 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน ในการพัฒนาทักษะ ในการประกอบอาชีพตลอดจนหาช่องทางการตลาด เพื่อให้เข้มแข็งและมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตพืชผลทางการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนปัจจัยการผลิต เช่น บริการเครื่องมือขุดบ่อน้ำขนาดเล็ก จัดหารถขุดเจาะน้ำบาดาลขนาดใหญ่ สร้างถนนเพื่อเกษตรกรรม เพื่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตร การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชต่างๆ เป็นต้น

2.4 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการเกษตรของเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง มีทักษะและความรู้เพิ่มมากขึ้น

3. นโยบายด้านสังคม

3.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการบริการด้านสาธารณสุขเพื่อยกระดับคุณภาพให้กับประชาชน ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการดูแลสุขภาพคุณภาพในด้านต่างๆ เช่น โครงการแพทย์เคลื่อนที่ โครงการเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

3.2 จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ โรคระบาด สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ในการรักษาสุขภาพอนามัย ตลอดจนพัฒนา ศักยภาพของผู้นำชุมชน และ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.)

3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดรักษา ความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

3.4 ส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์กีฬา เพื่อใช้ในการแข่งขันกีฬาและออกกำลังกาย ให้กับหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนอุดหนุนสมาคมกีฬาจังหวัดมหาสารคามเพื่อส่งเสริมสุขภาพและพัฒนากีฬาของ จังหวัด

3.5 ส่งเสริมงานและสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ พัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส

3.6 ส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสเพื่อให้สามารถ ช่วยเหลือตัวเองได้ รวมทั้งให้ชุมชนและสังคมได้รับรู้และเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

4. นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน

4.2 บำรุงรักษาแม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำต่างๆ ไว้ใช้ในการอุปโภค-บริโภคเพื่อนำไปใช้ การจัดระบบน้ำดื่มสะอาด ตลอดจนเพื่อทำการเกษตร เป็นแหล่งน้ำเพราะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดและเพื่อป้องกันน้ำท่วม น้ำเน่าเสีย จัดกิจกรรมและโครงการในการดูแลรักษาแหล่งน้ำต่างๆ

4.3 ปรับปรุงพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถ สร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน รวมทั้งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับประชาชน

4.4 ส่งเสริมสนับสนุนและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน ประชาคม ชุมชนต่างๆ ในการจัดทำโครงการรักษาทรัพยากรน้ำ การพัฒนากลุ่มน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ

5. นโยบายด้านการบริการจัดการที่ดี

5.1 ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องและตามนโยบายของรัฐบาลในการบริหารงานตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5.2 พัฒนาการบริการจัดการที่ดีในองค์กร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5.3 ประสานการทำงานร่วมกับ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาท้องถิ่น อาสาสมัครต่างๆ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชนทุกภาคส่วน ในการทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

5.4 ส่งเสริมการกระจายอำนาจเพื่อการปกครองท้องถิ่น สนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารของทางราชการให้ประชาชนรับรู้เพื่อความโปร่งใสในการบริหารงาน

5.5 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในการพัฒนาท้องถิ่น

5.6 สนับสนุนให้บุคลากร และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ให้มีการศึกษา ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

6. นโยบายด้านการบริการสาธารณะ

6.1 ก่อสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.2 จัดสรรงบประมาณให้มีระบบบรรเทาสาธารณภัยเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามความเดือดร้อนที่ประชาชนได้รับ โดยเป็นไปตามขอข่วยและอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด

6.3 ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษา ซ่อมแซม ถนน สะพาน การสาธารณสุขปโภค ตามภารกิจที่ได้รับถ่ายโอนจากกระทรวง กรม ตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

3.2 ปัจจัยและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนา

3.2.1 ประเด็นปัญหาและความต้องการในท้องถิ่น

1. **ประเด็นการศึกษาท้องถิ่น** เป็นจังหวัดที่ยังมีปัญหาด้านการจัดการศึกษาในท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากมีสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก (สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 20 แห่ง) ทำให้มีอัตราส่วนของบุคลากรครูต่อจำนวนนักเรียนไม่เหมาะสมและเพียงพอ ทั้งยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาท้องถิ่นให้มีความเชื่อมโยงและมีความพร้อม โดยเฉพาะการเตรียมการรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากนี้ประชาชนในท้องถิ่นบางส่วนยังไม่สามารถเข้าถึงช่องทางการบริการทางการศึกษาหรือเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง

2. **ประเด็นความยากจน** จากสถิติของจังหวัด พบว่ายังมีครัวเรือนยากจน ดูจากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีค่อนข้างน้อย เนื่องจากประชาชนขาดรายได้ เพราะรายได้หลักสำคัญของประชาชน คือ รายได้จากภาคเกษตรกรรมซึ่งสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น สภาพภูมิประเทศหรือปัจจัยการผลิตไม่เอื้ออำนวยต่อการเกษตร สภาพดินเค็ม การบริหารจัดการในระบบชลประทานยังไม่ครอบคลุมพื้นที่การเกษตร ปัญหาต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง ราคาสินค้าตกต่ำ เป็นต้น

3. ประเด็นทางสังคม เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีผลกระทบจากการขยายตัวของชุมชน โดยเฉพาะบริเวณใกล้กับสถานศึกษา(มหาวิทยาลัย) เนื่องจากมีสถานประกอบการ เช่น หอพัก ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านคาราโอเกะ ร้านเกมส์ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาอาชญากรรม การพนัน การมั่วสุม การแพร่ระบาดของยาเสพติด และอาจส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ เช่น ด้านคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ติงามของท้องถิ่น ทำให้สังคม ชุมชนขาดความเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังมีปัญหาบ้างเล็กน้อยเกี่ยวกับการจัดบริการและการเข้าถึงการบริการสาธารณะจากหน่วยงานภาครัฐให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เช่น ผู้สูงอายุหรือคนพิการ ยังได้รับการบริการไม่ทั่วถึงและเป็นธรรม

4. ประเด็นด้านแรงงาน พบว่าส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือตามมาตรฐานของกรมแรงงาน ปัญหาแรงงานอพยพ มักเกิดในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว โดยจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานหรืออพยพแรงงานเพื่อเดินทางเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯหรือต่างจังหวัด ซึ่งจะมีทั้งในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคการประมง และปัจจุบันเริ่มประสบปัญหาแรงงานต่างด้าว(แรงงานแฝง)

5. ประเด็นด้านโครงสร้างพื้นฐานและคมนาคมขนส่ง จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่ยังขาดการผสมผสานในการติดต่อค้าขายหรือตอบสนองความต้องการของประชาชน กล่าวคือ ขาดความพร้อมในระบบขนส่งหรือโลจิสติกส์ รวมถึงขาดการจัดทำโครงข่ายเชื่อมโยงถนนและแหล่งน้ำในท้องถิ่นให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น การติดต่อค้าขายในภาคธุรกิจ กระบวนการผลิตในภาคการเกษตร ตลอดจนการเชื่อมโยงกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่กำลังจะเกิดขึ้น

6. ประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม จังหวัดมหาสารคาม จะประสบปัญหาเกี่ยวกับดินเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะปัญหาคุณภาพดินต่ำและการแพร่กระจายของดินเค็ม ส่งผลเสียต่อพื้นที่การเกษตร นอกจากนี้ยังมีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น สถานที่ทิ้งขยะ การกำจัดขยะหรือสถานที่บำบัดขยะ การทิ้งของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม บ้านเรือน ชุมชน เป็นต้น

7. ประเด็นความรุนแรงของภัยพิบัติทางธรรมชาติ จังหวัดมหาสารคาม มักจะประสบปัญหาอุทกภัยเป็นประจำทุกปี ทั้งในเขตเมืองและพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะพื้นที่ใกล้บริเวณลุ่มน้ำชี และปัญหาภัยแล้ง ซึ่งทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนทั้งในด้านน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค รวมถึงผลผลิตทางการเกษตร ส่วนใหญ่มักเกิดในเขตพื้นที่ที่ไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำหรือแม่น้ำไหลผ่าน นอกจากนี้ยังปัจจุบันยังมีปัญหาเกี่ยวกับวาตภัยในบางพื้นที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย

8. ประเด็นการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การขาดความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับจากประชาชนที่มีต่อองค์กร และขาดการบูรณาการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น เพื่อการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการพัฒนาในภาพรวมของจังหวัด

3.2.2 การวิเคราะห์ผังเมืองรวมเมืองมหาสารคาม

ผลการวิเคราะห์แนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินในขนาดของผังเมืองรวมเมืองมหาสารคาม เพื่อนำไปพัฒนาได้ถูกแบ่งออกเป็น 9 ประเภท ดังนี้

1. ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
2. ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง

3. ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
4. ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
5. ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม
6. ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
7. ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา
8. ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
9. ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

3.2.3 การวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสภาพการพัฒนาในปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและข้อมูลศักยภาพของจังหวัดมหาสารคาม รวมถึงภารกิจบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้เทคนิค SWOT วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค จึงสรุปผลการประเมินสภาพการพัฒนาของจังหวัดมหาสารคาม และองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ในปัจจุบัน ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths : S)

- จังหวัดมหาสารคาม มีแหล่งเรียนรู้มากมาย หลากหลายสาขาอาชีพ เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสร้างองค์ความรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้
- จังหวัดมหาสารคาม มีปริมาณผลผลิตพืชเศรษฐกิจ(ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา) จำนวนมาก เพียงพอต่อการส่งออกและใช้พัฒนาเป็นพลังงานทดแทนของประเทศได้
- จังหวัดมหาสารคาม มีโบราณสถานที่สำคัญที่อายุเก่าแก่นับพันปี คือ พระบรมธาตุนาดูน พระพุทธมิ่งเมือง พระพุทธรูปยืนมงคล กู่สันตรัตน์ นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์และวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่น คือ เสื้อกักบ้านแพง งานประเพณีออนซอนกลองยาว และงานบุญพาช้างลิงหรือบุญเลี้ยงอาหารลิง ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม นับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัด โดยสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีเอกภาพ
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา ที่มากเพียงพอ โดยสามารถบริหารจัดการการศึกษาท้องถิ่นเองได้
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีบุคลากรจำนวนมาก พร้อมมีเครื่องมือเครื่องจักรที่มีสมรรถนะสูงและมีประสิทธิภาพ สามารถสนับสนุนช่วยเหลือและให้บริการประชาชนในท้องถิ่น

จุดอ่อน (Weaknesses : W)

- จังหวัดมหาสารคาม ยังขาดการนำองค์ความรู้ไปพัฒนาหรือใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง
- จังหวัดมหาสารคาม ยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอย่างองค์กรรวมหรืออย่างเป็นระบบ ตลอดจนขาดการประสานความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ

- บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม บางส่วนยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะงานที่ใช้เทคนิคเฉพาะ เช่น ระบบสื่อสารเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งเขตจังหวัด ไม่สอดคล้องกับงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้เกิดการกระจายตัวของงบประมาณ ไม่สามารถดำเนินโครงการ/กิจกรรมขนาดใหญ่ที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมากได้

โอกาส (Opportunities : O)

- นโยบายส่งเสริมและปฏิรูปการศึกษาภาครัฐโดยรวมที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาท้องถิ่น
- นโยบายปฏิรูประบบราชการ ที่ถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น
- นโยบายและประกาศของ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) ในปัจจุบัน ที่เอื้อต่อการดำเนินการพัฒนาภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมาย
- นโยบายการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ส่งผลให้ทุกภาคส่วนเกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน
- นโยบายภาครัฐในการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ และพัฒนาความเชื่อมโยงระบบขนส่งในภาพรวมของประเทศ ส่งผลต่อการจัดระบบบริการสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น

ภัยคุกคาม/ปัญหาอุปสรรค (Threats : T)

- ปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ
- ปัญหาการเกิดโรคระบาดหรือโรคติดต่อร้ายแรง ที่เกิดจากการพัฒนาสายพันธุ์ ในคน พืช และสัตว์
- ปัญหาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทย โดยลอกเลียนแบบจากต่างประเทศ
- ปัญหาการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ภายใต้ระเบียบ กฎหมาย ขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจ ทั้งสุ่มเสี่ยงต่อการกระทำผิดหรือละเมิดของเจ้าหน้าที่ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับภารกิจที่ถ่ายโอน

3.2.4 ประเด็นความต้องการในอนาคต

1. พัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งในระบบและการศึกษาทางเลือก
2. พัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะ
3. พัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งและแหล่งน้ำสาธารณะ
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม
5. สร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วน
6. พัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท้องถิ่น

4.3 หน่วยงานรับผิดชอบหลัก

ลำดับ	ยุทธศาสตร์	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
1	สร้างความรอบรู้และความสุขอย่างรอบด้าน	ทุกกองราชการ
2	เสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน	ทุกกองราชการ
3	การบริหารจัดการท้องถิ่น	ทุกกองราชการ

4.4 ความเชื่อมโยงในภาพรวม

ยุทธศาสตร์จังหวัด	ยุทธศาสตร์ อปท.	ยุทธศาสตร์ของ อบจ.
ยุทธศาสตร์ที่ 1. ปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตรให้เอื้อต่อการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารคุณภาพ	ยุทธศาสตร์ที่ 1. การจัดการศึกษาและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	ยุทธศาสตร์ที่ 1. สร้างความรอบรู้และความสุขอย่างรอบด้าน
ยุทธศาสตร์ที่ 2. ส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และวัฒนธรรม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	ยุทธศาสตร์ที่ 2. การสร้างความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนท้องถิ่น	ยุทธศาสตร์ที่ 2. เสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
ยุทธศาสตร์ที่ 3. ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการเป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ยุทธศาสตร์ที่ 3. การพัฒนาโครงสร้างการผลิตและสร้างควมมั่นคงทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น	ยุทธศาสตร์ที่ 3. การบริหารจัดการท้องถิ่น
ยุทธศาสตร์ที่ 4. พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สู่สังคมเอื้ออาทรและสมานฉันท์	ยุทธศาสตร์ที่ 4. การพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กร	

บทที่ 4

รายละเอียดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม (พ.ศ.2560 – 2563)

4.1 วิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนา และตัวชี้วัด

วิสัยทัศน์

“ ประชาชนมีความรอบรู้และความสุขอย่างรอบด้าน ท้องถิ่นเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ”

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 : สร้างความรอบรู้และความสุขอย่างรอบด้าน

พันธกิจที่สอดคล้องวิสัยทัศน์ :

1. จัดการศึกษาท้องถิ่น บำรุงศาสนา โบราณสถาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ส่งเสริมการท่องเที่ยว การกีฬา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป้าประสงค์ที่ 1 การศึกษาท้องถิ่นมีคุณภาพ ประชาชนเป็นคนดีมีความรู้รอบด้าน

เป้าประสงค์ที่ 2 ประชาชนในท้องถิ่นมีความสุขและรักใคร่ปรองดองสมานฉันท์

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับเป้าประสงค์
1. การศึกษาท้องถิ่นมีคุณภาพ ประชาชนเป็นคนดีมีความรู้รอบด้าน	- ร้อยละของผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. ประชาชนในท้องถิ่นมีความสุขและรักใคร่ปรองดองสมานฉันท์	- จำนวนโครงการ/กิจกรรมในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนา :

1. จัดการศึกษา บำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม โบราณสถาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ส่งเสริมการท่องเที่ยว การกีฬา จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนา และ ตัวชี้วัดระดับแนวทางการพัฒนา

แนวทางการพัฒนา	ตัวชี้วัดระดับแนวทางการพัฒนา
1. จัดการศึกษา บำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม โบราณสถาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- จำนวนโครงการ/กิจกรรมในการจัดการศึกษา/ส่งเสริมศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม/โบราณสถาน/จัดการสิ่งแวดล้อม
2. ส่งเสริมการท่องเที่ยว การกีฬา จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	- จำนวนโครงการ/กิจกรรมทางการท่องเที่ยว/จัดการแข่งขันกีฬา/กรีฑา/ส่งเสริมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม (พ.ศ.2557 – 2560) ฉบับทบทวน :

- ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับสู่การเป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดมหาสารคาม (พ.ศ.2560 – 2563) :

- การจัดการศึกษาและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

หน่วยรับผิดชอบหลัก : กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หน่วยสนับสนุน : กองแผนและงบประมาณ/สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด/กองส่งเสริมคุณภาพชีวิต/กองช่าง/กองกิจการสภาฯ/กองการเจ้าหน้าที่/กองคลัง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 : เสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

พันธกิจที่สอดคล้องวิสัยทัศน์ :

1. พัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพ และให้การสังคมสงเคราะห์
2. ส่งเสริมพัฒนาสังคม ชุมชน และจัดการด้านสาธารณสุขของท้องถิ่น

เป้าประสงค์ในการพัฒนาตามพันธกิจ :

1. ประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
2. สังคม ชุมชนในท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับเป้าประสงค์
1. ประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม	- ร้อยละของผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ เปรียบเทียบแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. สังคม ชุมชนในท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง	- จำนวนโครงการ/กิจกรรมในการจัดระบบบริการ สาธารณะ / พัฒนาปรับปรุง ถนน แหล่งน้ำ สาธารณูปโภค

แนวทางการพัฒนา :

1. พัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพ ให้การสังคมสงเคราะห์ และจัดการสาธารณสุข
2. พัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง แหล่งน้ำสาธารณะ และป้องกันบรรเทาสาธารณภัย

แนวทางการพัฒนา และ ตัวชี้วัดระดับแนวทางการพัฒนา

แนวทางการพัฒนา	ตัวชี้วัดระดับแนวทางการพัฒนา
1. พัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพ ให้การสังคมสงเคราะห์ และจัดการสาธารณสุข	- จำนวนโครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต/ส่งเสริมอาชีพ/ให้การสังคมสงเคราะห์/จัดการสาธารณสุข
2. พัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง แหล่งน้ำสาธารณะ และป้องกันบรรเทาสาธารณภัย	- จำนวนโครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน/แหล่งน้ำสาธารณะ/คมนาคมขนส่ง/ป้องกันบรรเทาสาธารณภัย

ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม (พ.ศ.2557 – 2560) ฉบับทบทวน :

- ส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สู้สังคมเอื้ออาทรสมานฉันท์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดมหาสารคาม (พ.ศ.2560 – 2563) :

- การสร้างความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนในท้องถิ่น
- การพัฒนาโครงสร้างการผลิตและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น

หน่วยรับผิดชอบหลัก : กองส่งเสริมคุณภาพชีวิต และ กองช่าง

หน่วยสนับสนุน : กองแผนและงบประมาณ/สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด/กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 : การบริหารจัดการท้องถิ่น

พันธกิจที่สอดคล้องวิสัยทัศน์ :

1. จัดระบบบริการสาธารณะ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง แหล่งน้ำสาธารณะ และป้องกันบรรเทาสาธารณภัย
2. สนับสนุนความร่วมมือและบริการประชาชน หน่วยงาน องค์กรในการพัฒนาท้องถิ่น

เป้าประสงค์ในการพัฒนาตามพันธกิจ :

1. ท้องถิ่นสามารถให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการตนเองได้

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับเป้าประสงค์
1. ท้องถิ่นสามารถให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- ร้อยของผลการประเมินมาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการตนเองได้	- จำนวนโครงการ/กิจกรรมในการสนับสนุน ช่วยเหลือร่วมมือในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนา :

1. พัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพของบุคลากรและองค์กร
2. สนับสนุนและประสานความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนา และ ตัวชี้วัดระดับแนวทางการพัฒนา

แนวทางการพัฒนา	ตัวชี้วัดระดับแนวทางการพัฒนา
1. พัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพของบุคลากรและองค์กร	- จำนวนโครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาบุคลากร/ พัฒนาองค์กร
2. สนับสนุนและประสานความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น	- จำนวนโครงการ/กิจกรรมในการสนับสนุนหน่วยงาน องค์กรอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม (พ.ศ.2557 – 2560) ฉบับทบทวน :

- พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สู้สังคมเอื้ออาทรสมานฉันท์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดมหาสารคาม (พ.ศ.2559 – 2561) :

- การพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพองค์กร

หน่วยรับผิดชอบหลัก : กองแผนและงบประมาณ/สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

หน่วยสนับสนุน : กองส่งเสริมคุณภาพชีวิต/กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม/กองช่าง/กองคลัง/กองการเจ้าหน้าที่

4.3 หน่วยงานรับผิดชอบหลัก

ลำดับ	ยุทธศาสตร์	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
1	สร้างความรอบรู้และความสุขอย่างรอบด้าน	ทุกกองราชการ
2	เสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน	ทุกกองราชการ
3	การบริหารจัดการท้องถิ่น	ทุกกองราชการ

4.4 ความเชื่อมโยงในภาพรวม

ยุทธศาสตร์จังหวัด	ยุทธศาสตร์ อปท.	ยุทธศาสตร์ของ อบจ.
ยุทธศาสตร์ที่ 1. ปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตรให้เอื้อต่อการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารคุณภาพ	ยุทธศาสตร์ที่ 1. การจัดการศึกษาและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	ยุทธศาสตร์ที่ 1. สร้างความรอบรู้และความสุขอย่างรอบด้าน
ยุทธศาสตร์ที่ 2. ส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และวัฒนธรรม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	ยุทธศาสตร์ที่ 2. การสร้างความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนท้องถิ่น	ยุทธศาสตร์ที่ 2. เสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
ยุทธศาสตร์ที่ 3. ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการเป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ยุทธศาสตร์ที่ 3. การพัฒนาโครงสร้างการผลิตและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น	ยุทธศาสตร์ที่ 3. การบริหารจัดการท้องถิ่น
ยุทธศาสตร์ที่ 4. พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ผู้สังคมเอื้ออาทรและสมานฉันท์	ยุทธศาสตร์ที่ 4. การพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กร	

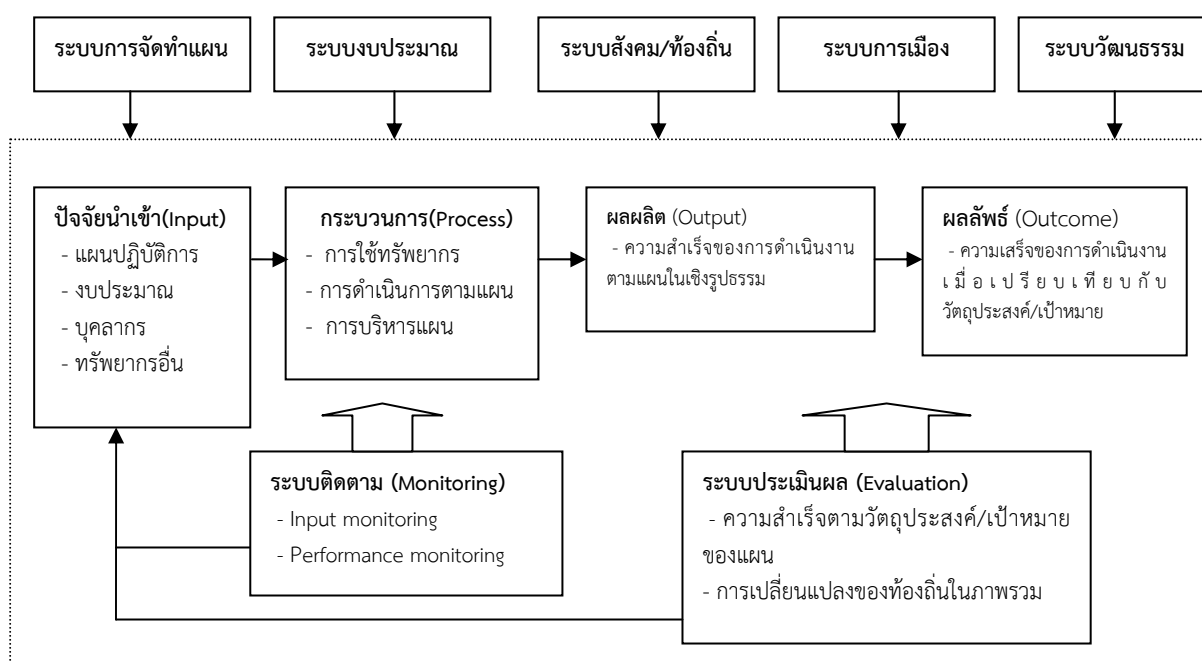
บทที่ 5

การติดตามและประเมินผลยุทธศาสตร์

5.1 กรอบและแนวทางในการติดตามและประเมินผล

5.1.1 กรอบแนวคิดในการติดตามและประเมินผล

การวางระบบติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีฐานคิดที่ว่าระบบติดตามและประเมินผลไม่อาจแยกตัวเองออกจากระบบการบริหารแผนทั้งหมด ดังนั้น ระบบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนหน้าที่แผนพัฒนาจะดำเนินการจึงเป็นเหมือนบริบทที่ย่อมจะส่งผลต่อการบริหารแผน และจะส่งผลต่อการติดตามและประเมินผลด้วย ดังนั้น ระบบติดตามและประเมินผลฯ จึงมีกรอบแนวคิดตามแผนภาพ ดังนี้

จากกรอบแนวคิดการวางระบบการติดตามและประเมินผลที่แสดงจุดเริ่มต้นของระบบการติดตามว่าเริ่มจากการได้รับทรัพยากรไปเพื่อดำเนินงาน โดยจะมุ่งเน้นการติดตามการใช้ทรัพยากรเมื่อเทียบกับเวลา (Input monitoring) และการติดตามความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Performance monitoring) การวางระบบติดตามในที่นี้จึงเป็นการสร้างระบบเพื่อที่จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขในเชิงการบริหารแผน เพื่อให้งานดำเนินต่อไปจนจบตามเวลา และยังมีระบบประเมินผลมาประเมินว่าเมื่อผลที่เกิดขึ้นทั้งในส่วนของผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ว่าเป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเพียงใด อย่างไรก็ตาม ระบบติดตามและประเมินผลจะได้รับผลกระทบจากการจัดทำแผนปฏิบัติการนั้นคือ ถ้าได้แผนปฏิบัติที่สอดคล้องและเอื้อต่อการติดตามและประเมินผลก็จะทำให้ระบบติดตามและประเมินผลทำหน้าที่ของระบบไปได้ หากแต่แผนไม่เอื้อต่อการติดตาม เช่น ขาดความชัดเจน หรือมีการปรับกิจกรรมโดยไม่ได้ยึดแผนปฏิบัติการ ฯลฯ ก็อาจทำให้ระบบติดตามและประเมินผลโดยรวมดังกล่าวมีปัญหาได้

5.1.2 แนวทางในการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ได้กำหนดขั้นตอนในการติดตามและประเมินผลยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ดังนี้

- 1) กำหนดแนวทาง วิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ.2560 – 2563)
- 2) ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ.2560 – 2563)
- 3) รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ.2560 – 2563) ต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม นายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ.2560 – 2563) ให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกัน อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ทั้งนี้ให้ตีพิมพ์ประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน
- 4) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติตามที่เห็นสมควร

5.2 ระเบียบ วิธีการในการติดตามและประเมินผล

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จะติดตามและประเมินผลยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ.2560 – 2563) ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 หมวด 6 ข้อ 28 และ ข้อ 29 โดยจะทำการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาและกำหนดไว้ในแผนพัฒนาสามปี รวมถึงโครงการ/กิจกรรมที่นำไปปฏิบัติได้จริงในแต่ละปีงบประมาณ ตามข้อบัญญัติ เรื่อง งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ที่ได้ผ่านการพิจารณาจากสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม และประกาศใช้แล้ว โดยจะดูเปรียบเทียบว่า ในแต่ละปีงบประมาณ มีโครงการ/กิจกรรม ไต่บ้างที่นำไปดำเนินการตามข้อบัญญัติ เรื่อง งบประมาณรายจ่ายประจำปี ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์มีโครงการ/กิจกรรม จำนวนเท่าใด เป็นร้อยละเท่าใด ทั้งจำนวนโครงการและงบประมาณ หลังจากนั้นจะมีการออกติดตามยังสถานที่จริงในการดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรม แล้วสรุปผลรายงานผลการปฏิบัติต่อนายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เพื่อรายงานต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามต่อไป

5.3 กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล

การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล ได้กำหนดเป็นแบบสำรวจ ได้แก่

- 5.3.1 แบบสำรวจประเมินความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งในคำถามจะประกอบด้วย 2 ส่วน (ตามเอกสารตัวอย่าง) ดังนี้
  - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก
  - ส่วนที่ 2 แบบประเมินเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามประเด็นยุทธศาสตร์ โดยประมาณค่า 3 ระดับ คือ พอในมาก พอใจ และ ไม่พอใจ
  - ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

5.3.2 แบบสำรวจประเมินความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ในแต่ละโครงการ/กิจกรรม ซึ่งในคำถามจะประกอบด้วย 3 ส่วน (ตามเอกสารตัวอย่าง) ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้

ส่วนที่ 2 แบบประเมินเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ ควรปรับปรุง

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

5.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีแจกแบบสำรวจ

5.3.4 การวิเคราะห์และประมวลผล เมื่อได้รับแบบสำรวจคืน ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจที่ได้รับคืนมา

2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows

5.3.5 สถิติที่ใช้ในการแปรผลข้อมูล สถิติพื้นฐาน ได้แก่

- ร้อยละ (Percentage)
- ค่าเฉลี่ย (Mean)
- ค่าความถี่ (Frequency)